

és dialógusjellegű, illetve természetük szerint szemlélődő, egy-egy élethelyzetet ábrázoló művekre.

Az első csoportra leginkább az jellemző, hogy a középpontban valamilyen textus áll, amelynek magyarázata költészeti eszközökkel igyekszik hozzáférhetővé tenni a bibliai szövegrészletből leképzett üzenetet. Így lesz a *Betlehemi istálló* című versben a megváltás munkáját véghez vinni akaró isteni személy éppannyira emberivé is, aki hatalmát letéve mint védtelen, bizonyos értelemben teljesen hétköznapi, kiszolgáltatott kisgyermek válik részévé világunknak. Így mutatja be a *Getsemáné* a kertben tanítványaitól magára hagyott Jézust, félelmeit és harcait, az engedelmeskedni akarás és a rettegés közti örökdést. Így állítja újszerű aspektusba Józsué könyvének történetét a *Napcsoda*.

A párbeszédés költeményekben Isten megszólítása közvetlen, őszinte. A hangsúly a személyességen van. Az öröm és a reménykedés éppúgy megszólal, mint a kételkedés. Megütözik hit és gnózis, a kézzelfogható dolgok mérhetőségének kívánatos volta és a hit láthatatlansága. Jó példa erre a *Létra* című alkotás, amelyben a Krisztust szimbolizáló lajtorját a szerző maga szeretné felállítani, miközben a dolog bibliai természetéből adódóan erre soha nem lehet képes. A dialógusjellegét nem az adja, hogy Isten megszólal, hanem hogy a dinamikából, érzelmi

rezdülésekből kisejlik, mik lennének feleletei.

A harmadik kategóriában a mindennapok szelíden szarkasztikus, keserű, fájó részleteit tárja fel, úgy, hogy a többi vers tükrében a maguk helyére kerüljenek. Ilyen például az *Iskola*. Az újra visszaköszönő kellemtelen gyermekkori élmény felnagyított újjászületése a számadás perceiben. A szolidaritás hiánya és a kegyetlenség azok részéről, akiknek végképp nem lenne joguk hozzá.

Egyedi megoldás a különböző jellegű versek egymás melletti felsorakoztatása, melyek így átfogóbb, több síkú képet adnak. Az egyetlen hiányosság a statikailag jól elkülönített, összefüggő ciklusokon belül mutatkozik. Előfordul olyan vers, amely nem illeszkedik a ciklus által felállított egységhez. Összességében mégis megfontolt, csendes alkotásokból álló kötettel van dolgunk.

CSEPREGI JÁNOS

(*Masszi Kiadó, Budapest, 2002, 72 oldal, 990 Ft*)

PÉK ZOLTÁN:

Elbújik a fénybe

Sok hihetetlennek tűnő dolog történik Pék Zoltán elbeszéléseiben: állmokat örökölnek, halottak bukkannak fel, egy gép szabályozza a szelet.

De a szokványosnak tartott jelenségek is olyan beállításba kerülnek, hogy nem kevésbé hatnak különlegesnek. A képzelet és a valóság határvonalai átjárhatóvá vékonyul ebben a világban. A hátoldalon lévő rövid szöveg azt sugallja, hogy ez csak az elbeszélői fogásokkal való ügyeskedés eredménye („isa POR és KAMU vogymuk”). Ezek használata valóban nagyon változatos és – ami még fontosabb – hatásos: a hétköznapiakban elkülönítve szemlélt létsíkokat egybe játssza a párhuzamos történetek váltogatása, a véletlenszerűen ellesett párbeszéd szövegbe emelése, az utalások rendszere, a nézőpontváltás és hasonlók. A kamuzás örömeinél azonban mélyrehatóbb szemléleti háttér szükséges ahhoz, hogy mindez ne váljon hosszabb távon mesterkéltté és jelentéktelenné. Márpedig nem válik.

A kötet elbeszélései azt sugallják, hogy a képzelet és a vágy világteremtő erő tud lenni, ha kifejeződést nyer. A *Karmakóma* című novellában például az elbeszélő kómásoknak olvas föl, mivel „a regény rendezett világot nyújt”, ami vágyat kelt önmaga iránt, és ha nem is helyez át egy igazibb valóságba, legalább elindít felé: „El kell találnom, számára milyen könyv/világ a vonzó, hová szeretne kerülni innét. Illetve onnét, hiszen innét már oda került, más állapotban van, s ha nem hülye és eleget látott, ide biztos nem akarózik

visszajönnie. A felolvasott világ azonban másfolyen: be tud ékelődni a kettő közé, az itt és az ott közé. [...] beleoltottam a vágyakozást a másik világ iránt.” A nyelv varázslattá alakítható („Ráolvasok [...] A hang maga a teremtés [...] minden kiejtett szó varázsige, a beszéd cselekvés”). A varázslat azonban kegyetlen csapda is lehet (*Zenemester*), lidércessé teheti a valóságot (*Kárpitférgyek*), megrekedhet az örületté záródó magányban (*Asztrálhetek*). A valóságfölötti állandó jelenléte csak homályos esélyeket rejt, még nem jelent megoldást. A szellemek léte, a lélekvándorlás, a csoda bekövetkezése csak esetleges lehetőségként merülnek föl; a rájuk irányuló figyelem kitágítja a valóságérzékelést, megváltást viszont nem kínál. Hiszen a valóságfölötti is úgy jelenik meg, mint ami rászorul a megváltásra. És ez néhány elbeszélés végén talán be is következik: a másik emberrel (vagy a *Hajnal nővér napszálltakor* című elbeszélésben az elütött kutyával) való együttérzés, a részvéten alapuló szeretet és belátás révén. (A kötet írásaiban ennek a közhelyesnek is tekinthető felismerésnek a mélysége elevenedik föl, a közhely mögött megbújó igazsága.) A könyv egyik esetlegesnek tűnő jellegzetessége, hogy minden elbeszéléshez névre szóló ajánlás társul, ami a maga módján szintén erre a belátásra, a személyes viszonyulások értékére hívhatja föl a figyelmet.

Az idegen, aki erre jár című novella elvégzi a föntiek ellenpróbáját is. A szóvarázs tagadása („Leszögeztük, hogy a nevek nem ontológiai kategória”) és az elsősorban a nevelés területén megnyilatkozó „liberális”, „felvilágosult” szemlélet könnyedsége szintén elviselhetetlenné válik, valóságvesztéshez, „egzisztenciális dermedtséghez” vezet. Az elbeszélő azonban nem elégszik meg ezekkel az összefüggésekkel, hanem megmutatja, hogy a bensőséges személység visszaállítása innen is kiutat jelent.

STURM LÁSZLÓ

(*Kortárs Kiadó, Budapest, 2003,*
184 oldal, 1680 Ft)

MÁRAI SÁNDOR:

Történelmi regények I-II.

Nem is tudtam, hogy történelmi regényeket is írt – ez volt az első reakcióm. Eddig valahogy nem tudtam kibékülni Máraival. Jó író, kétségtelen, de nem találtam meg hozzá az olvasói kulcsot. A vitathatalnuk zseniális Krúdy-regényt leszámítva minden könyve valahogy idegen maradt számomra. Talán az első „találkozásunk” az oka. Úgy másfél-két évtizede (ha jól emlékszem, 1986-ban) olvastam először Márait, egy

„szamizdatként” terjesztett, fénymásolt példányát a *Kassai polgárok* színpadra szánt, dramatizált változatának. Ma már tudom, hogy erről nem Márai tehet (nem ő dramatizálta), de kegyetlenül rossz volt. A regény sokkal jobb, de már el voltam rontva, amikor elolvastam.

Idegenkedve nyitottam fel a *Történelmi regények* első kötetét, és csodával találok. A *Rómában történt valami* remekmű. Julius Caesar halálának napját beszéli el, de nem a gyilkosságot, hanem az emberek reakcióit, emlékeit a Diktátorról. (Igen, a Diktátorról, mert Caesar neve egyszer sem hangzik el/íródik le a mű során.) Az igazi történelem Márai szerint a mindennapi emberek története. A mű nem szokványos történelmi regény, többé-kevésbé összefüggő történettel, hanem novellák füzére: megannyi remek portré, Caesartól valamiképpen függő emberek élete, jellemrajza. Mennyire örök, kor- és rendszerfüggetlen például az udvari költő típusa: „Éveken át mindig elnyomottan, a háttérben!... Mi? Hogy?... Nem egészen elnyomottan?... Hát igen, a tehetség eget kér, még a zsarnokok világában is... Még ő sem tudta teljesen elnyomni a tehetségem, a zsarnok. De tudta ő jól, milyen tisztán látom, mennyire megvetem őt, az embert, aztán a művét és mindent, amit csinált...” Kommentár nem szükséges. A regény csupa ilyen éles, pontos emberábrázolásból összeálló